

ZONGULDAK İLİ'NDE 2015-2017 YILLARI ARASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ORMAN ÜRÜNLERİ İTHALATINDA BİTKİ KARANTİNASI UYGULAMALARI

Ertan Albas¹, Yafes Yıldız^{2*}

¹ Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, 74100, BARTIN

² Bartın Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, 74100, BARTIN

Öz

Son yıllarda ulaşım ve ulaştırma sektöründeki gelişmelerden dolayı global ticaret hacminin artması, zararlı türlerin taşınmasını kolaylaştırarak, zararlıların doğal yayılış hızlarına oranla, daha hızlı bir şekilde yeni alanlara bulaşmasına ve yerleşmesine neden olmaktadır. Küresel ticaret hacminin artmasıyla birlikte, zararlı organizmaların uluslararası ticaret yoluyla yayılmasını önlemek için karantina kontrolleri her zamankinden daha elzem hale gelmiştir. Karantina tedbirleri tarihte ilk olarak, “kara ölüm” olarak bilinen veba hastalığının yayılmasını engellemek için uygulanmıştır. Orta çağ Avrupası’nda limanlara giriş yapmak isteyen gemiler, limanlara girmeden önce kırk gün bekletilmiştir. Uygulama Latince “quadro quinta” olarak ifade edilen 40 günlük bekleme süresinden dolayı karantina adını almıştır. Tarihsel süreçte değişimler ve gelişimler gösteren karantina kavramı uluslararası ticarete çok büyük önem arz etmektedir. Bir zararlının, bir alana bulaşması ve yerleşmesinden sonra yapılacak mücadelenin maddi yönü ve mücadelede başarılı olma ihtimali, zararlının bulaşmasını önlemek için alınacak önlemlerin maliyetleri ile karşılaştırıldığında, zararlıların bulaşmasının engellenmesinin önemi açık bir şekilde görülmektedir. Ülkemizde orman ürünü ithalinde karantina kontrolü yapma yetkisine sahip 48 giriş kapısından birisi olan Zonguldak’ta da Zonguldak Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüğü tarafından bitki karantinası kontrolleri yürütülmektedir. Yapılan kontrollerde en fazla iade işlemi/ uygunsuzluk bildirimini *Monochamus* spp. zararlı/varlığı sebebiyle gerçekleştirmiştir. 2015-2017 yılları arasında zararlı tespiti nedeni ile gerçekleştirilen 129 uygunsuzluk bildiriminin 120 tanesinin nedeni *Monochamus* spp.’ dir. *Monochamus* spp.’ nin neden olduğu 120 adet uygunsuzluk bildirimini mahrece iade işlemi ile sonuçlandırılmıştır. *Monochamus* spp. türleri hem Bitki Karantinası Yönetmeliği Ek-1/A listesinde yer almakta hem de *Monochamus* spp. ile ilgili olarak Bitki Karantinası Yönetmeliği Ek-4 Listesinde, ürün üzerinde *Monochamus* spp. larvalarının neden olduğu 3 mm’ den büyük deliklerin bulunmaması şartı aranmaktadır. *Monochamus* spp. *Burshaphelenchus xylophilus* (Çam Odun Nematodu) isimli zararlı için vektör olması nedeniyle üzerinde önemle durulması gereken bir zararlıdır. Mahrece iade işlemine neden olan diğer zararlı ise *Sirex noctilio*’ dur ve yalnızca 1 adet bildirim nedeni olmuştur. *Sirex noctilio* Bitki Karantinası Yönetmeliği Ek-1/A listesinde bulunmaktadır. *Arhopalus* spp., *Tomicus piniperda*, *Aconthocinus aedilis* ve karantina etmeni olmayan diğer zararlılarla bulaşık 254,987 m³ orman ürününün, uygulanan fümigasyon önleminin ardından gerekli kontrolleri yapılarak yurda girişi sağlanmıştır. İthalat kaydı ile başvurusu yapılan orman ürünlerinin miktar bazında; 2015 yılında %0,27’si, 2016 yılında %0,55’i, 2017 yılında ise %2,40’ı mahrecine iade edilmiştir. İthalat kaydı ile başvurusu yapılan orman ürünlerinin miktar bazında; %0,073’ü fümigasyon işlemine tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Karantina, Orman Ürünü İthalatı, *Monochamus* spp., Zonguldak, Gümrük

QUARANTINE INSPECTION OF FOREST PRODUCTS IMPORTER BETWEEN 2015-2017 IN ZONGULDAK PROVINCE

Extended Abstract

In recent years, due to the developments in the communication and transportation sector, the increase in the global trade volume facilitates the transportation of the harmful species and causes the pests to spread and

*Sorumlu Yazar (Corresponding Author):

Yafes YILDIZ (Dr.); Bartın University, Faculty of Forestry, Department of Forest Engineering 74100, Bartın-Turkey. Tel: +90 (378) 223 5164, Fax: +90 (378) 223 5066, E-mail: yildiz@bartin.edu.tr

Geliş (Received) : 29.11.2018
Kabul (Accepted) : 07.12.2018
Basım (Published) : 31.12.2018

settle into new areas more rapidly than the natural spread rates. With the increase in global trade volume, quarantine controls have become more essential than ever to prevent the spread of harmful organisms through international trade. Quarantine measures were first applied in history to prevent the spread of plague disease, known as dark death. Ships seeking to enter ports in Medieval Europe were kept for forty days before entering the ports. The application was named quarantine due to the 40 days waiting time in Latin “quadro quinta”. The concept of quarantine which shows changes and developments in historical process is of great importance in international trade. The importance of preventing the transmission of pests is clearly seen in comparison with the cost of the measures to be taken in order to prevent the contamination of the pest, the financial dimension of the struggle and the possibility of being successful in the struggle. In Zonguldak, one of the 48 entrance gates that have the authority to make quarantine control in the importation of forest products in Turkey, plant quarantine controls are carried out by Zonguldak Directorate of Agriculture and Forestry, Directorate of Plant Production and Plant Health. The highest return / non-compliance statement at the inspections performed is that of *Monochamus* spp. harmful / existence. *Monochamus* spp. is the reason of 120 non-compliance notice of 129 non-compliance notice that were carried out due to detection of pest between 2015-2017 years. The 120 non-compliance notice that is caused by *Monochamus* spp. was resulted in returned to the origin country. There are *Monochamus* spp. both the list of Annex-1/A of Plant Quarantine Regulation of Turkey and there are a requirement statement that “there are not group holes which is bigger than 3 mm caused by *Monochamus* spp. larvae” on the list of Annex-4 of Plant Quarantine Regulation of Turkey. *Monochamus* spp is an important pest because of being vector of *Bursaphelenchus xylophilus* nematode which is the known as pine wood nematode. *Sirex noctilio* is the other pest that cause of the return and caused only 1 notification. *Sirex noctilio* is in the Annex-1/A List of Plant Quarantine Regulation. 254,987 m³ forest product which is contaminated with *Arhopalus* spp., *Tomicus piniperda*, *Aconthocinus aedilis* and the harmful organisms that is not in the quarantine lists, was imported after had been fumigated and controlled. On the basis of quantity of forest products applied with import registration; In 2015, 0,27%, in 2016, 0,55% and in 2017, 2,40% of them were returned. On the basis of quantity of forest products applied with import registration; 0.073% of them were fumigated.

Keywords: Quarantine, Import of Forest Product, *Monochamus* spp., Zonguldak, Custom.

1. Giriş

Son yıllarda ulaşım ve ulaştırma sektöründeki gelişmelerden dolayı global ticaret hacminin artması, zararlı türlerin taşınmasını kolaylaştırarak, zararlıların doğal yayılış hızlarına oranla, daha hızlı bir şekilde yeni alanlara bulaşmasına ve yerleşmesine neden olmaktadır. Küresel ticaret hacminin artmasıyla birlikte, zararlı organizmaların uluslararası ticaret yoluyla yayılmasını önlemek için karantina kontrolleri her zamankinden daha elzem hale gelmiştir.

Karantina kavramı, insanlığın gündemine “kara ölüm” olarak bilinen veba hastalığının Ortaçağ’ da Avrupa’nın dörtte birinin ölümüne neden olmasıyla girmiştir. Kara Ölüm (Veba), Avrupa’ ya geldikten sonra, yapılan gözlem ve deneyimler, enfeksiyonun bünyeye girişinden semptomların ortaya çıkmasına kadar olan hastalık kuluçka süresinin 40 günden az olduğunu göstermiştir. Bu nedenle enfeksiyonu taşıdığından şüphelenilen gemilerde bulunan yolcuların ve mürettebatın gemiden karaya inmesinin yasak olduğu süreç, Latince “Quadraquinta” kökünden türeyen ‘karantina’ olarak ifade edilmektedir (Mc Kenzie, 2001).

Bitkiler söz konusu olduğunda, bitki sağlığını korumak için tasarlanan ilk bitki sağlığı önlemleri, insan sağlığını korumak için yürürlüğe giren ilk karantina yasalarından yaklaşık 300 yıl sonra ortaya çıkmıştır (Devorshak, 2012). Bir bitki zararlısını kontrol etmeyi amaçlayan ilk yasal önlemler; *Berberis vulgaris*’ in yok edilmesi için alınmıştır. Çiftçiler buğdayın yakın çevresinde yetişen kırmızı böğürtlenin hastalığı daha da kötüleştirdiği sonucuna varmışlardı (Fulling, 1942,1943). Bu nedenle 1660 yılında Fransa yasama yetkilileri; buğday yetiştirilen alanlarda kırmızı böğürtlen çalılıklarının yok edilmesini gerektiren Rouenne yasasını kabul etti.

1875’ te Almanya, patates ve patateslerle ilişkili materyallerin (ambalaj malzemeleri, çuvallar vb.) ithalatını yasaklayan bir kararname çıkarttı. Bu kararname ile birlikte bitki zararlılarının taşınmasının mümkün görüldüğü bitki ile ilişkili eşyalar (örneğin patateslerle ilgili malzemeler)’ ında kontrol edilmesi gerekliliğini belirten ilk mevzuat ortaya çıkmış oldu (Mathys ve Baker, 1980). 1878 yılında *Phylloxera vastatrix*’ e Karşı Alınacak Uluslararası Önlemler Sözleşmesi birkaç Avrupa ülkesi tarafından imzalanmıştır. Bu anlaşma bir bitki zararlısının yayılmasını engellemek için imzalanan ilk uluslararası anlaşmadır (Ebbels,2003).

Ülkeler, bulaşmanın önlenmesinin en iyi bitki koruma stratejisini oluşturduğunu ve zararlı bazında yapılan düzenlemelerin etkili olmayacağını anlamışlardır. Tüm Dünya’ da birçok ülke, bitki korumaya yönelik geniş yasaları yürürlüğe koymaya ve bu yasaların uygulanmasından sorumlu ulusal bitki koruma hizmetlerini kurmaya başladı (Ebbels, 2003).

1891 yılında, Jacob Eriksson adlı bir İsveçli botanikçi, Lahey’ deki Uluslararası Tarım ve Ormancılık Kongresi’nde zararlıların bulaşmasını ve yayılmasını önlemek için uluslararası işbirliği’ ne olan ihtiyaca dikkat çekti.(Ebbels, 2003). Uluslararası ticaret hacminin büyümesi, bu ihtiyacı daha da elzem hale getirmiştir. Dünya Ticaret Örgütü, bu ihtiyaca cevap vermek için Sağlık ve Bitki Sağlığı Anlaşmasını (SPS) yürürlüğe koymuş, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, Uluslararası Bitki Koruma Anlaşmasını (IPPC) onaylamış ve uluslararası ticarete konu edilecek bitki, bitkisel ürün ve diğer maddeler için uluslararası bitki sağlığı önlemleri standartlarını oluşturmaktadır. Karantina önlemlerinin oluşturulması, revize edilmesi, koordine edilmesi, uygulanması ve denetlenmesi için ulusal bitki koruma organizasyonlarına destek vermek için EPPO gibi bölgesel bitki koruma organizasyonları kurulmuştur.

Karantina kontrolleri, ülkemizde Ulusal Bitki Koruma Organizasyonu (NPPO) olan Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü çatısı altında Zirai Karantina Müdürlükleri ve Tarım ve Orman İl Müdürlükleri Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlükleri’nce yürütülmektedir.

44.01, 44.03, 44.04, 44.06, 44.07, 44.15 ve 44.16 gümrük tarife istatistik pozisyonlarında yer alan zirai karantina kontrolüne tabi orman ürünlerinin ülkemize girişinde yetkili 24 il ve 48 Gümrük Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu gümrük müdürlükleri Şekil 1’ de gösterilen; Adana (1) , Ağrı (1) , Antalya (2), Ardahan (2), Artvin (2), Bartın (1), Bursa (2), Edirne (4), Giresun (1), Hatay (2), İstanbul (5), İzmir (5), Kastamonu (1), Kocaeli (4), Mersin (4), Ordu (2), Rize (1), Sakarya (1), Samsun (1), Tekirdağ (2), Trabzon (1), Van (1), Yalova (1), Zonguldak (1)’ tır (Şekil 1).

Şekil 1. Ülkemizde Orman Ürünü İthalatında Karantina Kontrolüne Yetkili İller

Bitki Karantinası Yönetmeliği ve ilgili mevzuat çerçevesinde gerçekleştirilen karantina kontrolleri; belge kontrolü, beyan kontrolü ve bitki sağlığı kontrolü olmak üç aşamada, yerinde muayene, numune alarak laboratuvarında muayene, numune alarak laboratuvarında detaylı muayene için analiz yapma veya yaptırma şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Belge kontrolü aşamasında, genel müdürlükçe belirlenen giriş başvuru formu ekinde; bitki sağlık sertifikası aslı, ürüne ait fatura ile gümrüğe beyan edilmiş taşıma belgelerinden birisinin fotokopisinin usulüne uygun ve uyumlu olarak bulunup bulunmadığı, sevkiyatta Bitki Karantinası Yönetmeliği’ nin Ek-3 listesinde yer alan ülkeye girişi yasak bitki, bitkisel ürün ve yetiştirme ortamlarının bulunup bulunmadığı, Bitki Karantinası Yönetmeliği Ek-4 listesinde belirlenen özel şartların Bitki Sağlık Sertifikasında belirtilip belirtilmediği kontrol edilir.

Beyan kontrolü aşamasında; müracaatta ibraz edilen belgeler ile girişi yapılmak istenen ürünün uyumlu olup olmadığını tespitinden sonra, yurda girişi yapılmak istenen bitki, bitkisel ürün ve diğer maddelerin, ambalajlarının ve ihtiyaç duyulması halinde nakil araçlarının Bitki Karantinası Yönetmeliği' nin Ek-1 ile Ek-2'de yer alan karantinaya tabi zararlı organizmalardan arı olup olmadığı ve Ek-4'te yer alan özel şartları taşıyıp taşımadığının tespiti ve Ek-3'te belirtilen ülkeye girişi yasak bitki, bitkisel ürün ve yetiştirme ortamlarının olup olmadığını kontrolünün yapıldığı bitki sağlığı kontrolü ile inspeksiyon tamamlanmış olur.

Kontrol aşamalarının tamamlanmasından sonra, eksik belge veya belgelerde bir eksiklik veya uygunsuzluk, ürünle uyumsuzluk saptanmaması veya üründe, yönetmelikte belirtilen şartlara uygun olmayan bir duruma yada herhangi bir zararlıya rastlanılmaması durumunda girişi yapılmak istenen bitki, bitkisel ürün ve diğer maddelerin yurda girişine izin verilir. Ancak eksik belge veya belgelerde bir eksiklik veya uygunsuzluk, ürünle uyumsuzluk veya üründe yönetmelikte belirtilen şartlara uygun olmayan bir duruma yada herhangi bir zararlıya rastlanılması durumunda ürünün yurda girişi engellenir. Eksik belge veya belgelerde eksiklik veya uyumsuzluk olması ve bu eksikliklerin ve uyumsuzluğun giderilememesi durumunda ürün gümrük mevzuatına uygun şekilde on gün içinde mahrecine iade edilir.

Üründe uygun olmayan bir duruma veya zararlıya rastlanılması durumunda ise üründen alınan numune yada tespit edilen zararlı, analizi yapılmak üzere laboratuvara gönderilir. Resmi kontrol sırasında tespit edilen zararlı organizmaların Ek-1 ve Ek-2'deki zararlılardan olup olmadığını laboratuvar analizi ile teyidi yapılmadan uygunluk yada uygunsuzluk işlemi tesis edilemez. Bakanlığa bağlı Bakanlıkça yetkilendirilmiş laboratuvar tarafından gerçekleştirilen analiz neticesinde, tespit edilen zararlının ülkemizde bulunan ve mücadeleye tabi bir zararlı olması durumunda, girişi yapılmak istenen ürünün fümigasyon veya dezenfeksiyon işlemine tabi tutulmasının ardından yurda girişine izin verilir. Ancak tespit edilen zararlının Ek-1 veya Ek-2 listesinde bulunması durumunda ürünün girişine izin verilmez. Tespit edilen zararlının Ek-1 veya Ek-2 listelerinde bulunmasa dahi ülkemizde bulunmayan herhangi bir zararlı olması durumunda ise girişine müsaade edilmez ve zararlı risk analizi gerçekleştirilir. Bu analiz sonuçları gelinceye kadar karantina tedbirleri alınır ve risk tespit edilmesi durumunda ise girişine izin verilmez.

2. Materyal ve Metot

Zonguldak Tarım ve Orman İl Müdürlüğü Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüğü'nce 2015-2017 yılları arasında; 44.01, 44.03, 44.04, 44.06, 44.07, 44.15 ve 44.16 gümrük tarife istatistik pozisyonlarında yer alan zirai karantina kontrolüne tabi orman ürünlerinin (eşya beraberinde gelen ahşap ambalaj malzemeleri hariç) Türkiye Gümrük Bölgesine girişinde gerçekleştirilen bitki karantinası kontrollerine ait iş ve işlemler çalışmamızın ana materyalidir. Gerçekleştirilen iş ve işlemlerle ilgili belge-beyan kontrolleri yapılmış, karantina kontrolleri esnasında fotoğraflara çekilmiş, analiz gereken durumlarda numune alınarak analiz için laboratuvara gönderilmiş, analiz sonuçlarına göre uygunluk, uygunsuzluk durumları tespit edilmiş, uygun olan ürünleri yurda giriş işlemleri gerçekleştirilirken, uygunsuzluk tespit edilen işlemlerin mahrece iadesi, fümigasyonu veya kontrollü girişleri sağlanmıştır. Gerçekleştirilen uygunluk ve uygunsuzluk işlemlerine dair istatistik veriler düzenlenmiştir. Karantina kontrolleri esnasında tespit edilen zararlılar kontrol yılları baz alınarak incelenmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

Zonguldak Tarım ve Orman İl Müdürlüğü bünyesinde 2015-2017 yılları arasında; 1 Orman Mühendisi, 5 Ziraat Mühendisi inspektor tarafından bitki karantinası kontrolleri yürütülmüştür (Şekil 2). Gerçekleştirilen karantina kontrollerinde, ithal edilmek üzere beyan edilen orman ürünlerinin %98,03' ünün Ukrayna, %1,11' inin Rusya Federasyonu, %0,76' sının Belarus, %0,1' inin ise Çin Halk Cumhuriyeti menşei olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Zonguldak İl Müdürlüğü'nce gerçekleştirilen orman ürünü ithalat kontrollerine konu olan orman ürünlerinin büyük oranda Ukrayna Menşei olmasının sebebi, Zonguldak-Ukrayna arasında düzenli olarak Ro-Ro taşımacılığı yapılmasıdır. Rusya Federasyonu ve Belarus menşei ürünler ise Ukrayna topraklarını kullanarak Zonguldak Limanına ulaşmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti'nden ithal edilen 330 m³ ürün ise Zonguldak'ın Çatalağzı Beldesinde kurulu bir enerji santrali tarafından, kuruluş aşamasında kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere deniz yoluyla, söz konusu firmaya ait limana getirilmiştir.

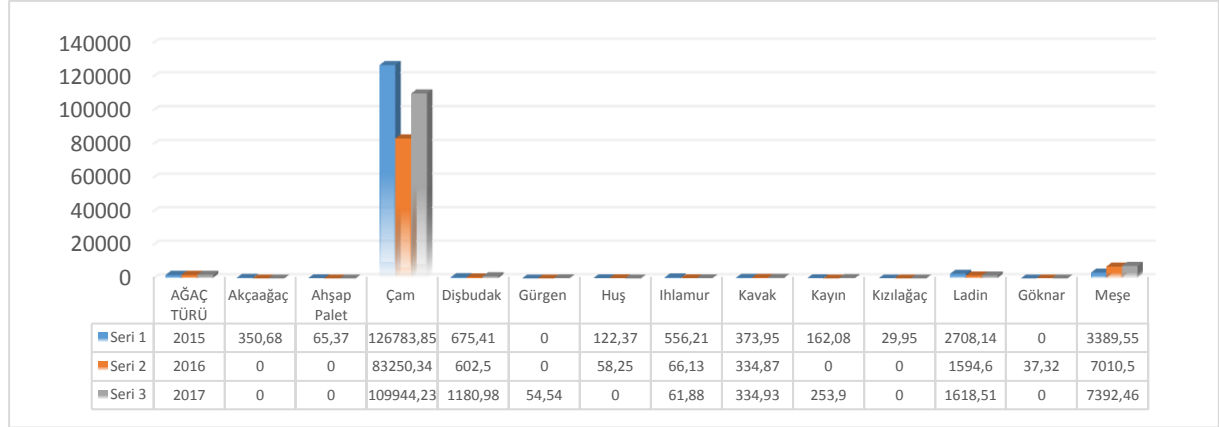
Şekil 2. Bitki Karantinası Kontrol İşlemleri (Zonguldak)

İthal edilmek üzere beyan edilen orman ürünlerinin ağaç türlerine göre dağılımları incelendiğinde; ürünlerin %91,7' sinin çam, % 5,1' inin meşe, %1,7 sinin ladin, %0,7' sinin dişbudak türü olduğu görülmüştür (Şekil 3). Geri kalan % 0,8' lik bölümünü ise düşük miktarlarda işlem yapılan; akçağaç, gürgen, huş, ıhlamur, kavak, kayın, kızılğaç, göknar türleri ile uluslararası ticarete kullanılan ürünleri desteklemekte kullanılan ahşap ambalaj materyali oluşturmaktadır.

2015-2017 yılları arasında gerçekleştirilen bitki karantinası kontrolleri neticesinde, yurda girişi uygun bulunmayan ürünlerde tespit edilen zararlıların; ithalat işlemi gerçekleştirilen ürün dağılımına paralel olarak, genelde konukçu olarak çam, ladin, göknar gibi iğne yapraklı türleri tercih eden zararlılar olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 1. 2015-2017 Yıllarında Zonguldak İlinden Gerçekleşen Orman Ürünü İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı

MENŞEİ ÜLKE	2015		2016		2017		TOPLAM	
	m ³	Ton	m ³	Ton	m ³	Ton	m ³	Ton
UKRAYNA	131334	42	92324,7	0	118008	80	341667	122
RUSYA FEDERASYONU	3553,11	0	368,57	0	392,04	0	4313,72	0
BELARUS	0	0	261,27	0	2441,63	0	2702,9	0
ÇİN HALK CUMHURİYETİ	330	0	0	0	0	0	330	0
TOPLAM	135218	42	92954,5	0	120841	80	349013,5	122

Şekil 3. Yıllara Göre İthal Edilen Ağaç Türleri

Tablo 2. Orman Ürünleri İthalatı Uygunsuzluk Bildirimleri

2015-2017 YILLARINDA TESPİT EDİLEN ZARARLILARIN NEDEN OLDUĞU BİLDİRİM MİKTARLARI (m³)								
	2015		2016		2017		TOPLAM	
	M. İADE*	FÜMİGASYON**	M. İADE*	FÜMİGASYON**	M. İADE*	FÜMİGASYON**	M. İADE*	FÜMİGASYON**
<i>Monochamus spp.</i>	364,5	0,0	474,6	0,0	2898,6	0,0	3737,6	0,0
<i>Arhopalus spp.</i>	0,0	28,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	28,2
<i>Tomicus piniperda</i>	0,0	0,0	0,0	28,2	0,0	0,0	0,0	28,2
<i>Sirex noctilio</i>	0,0	0,0	32,0	0,0	0,0	0,0	32,0	0,0
<i>Aconthocinus aedilis</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	66,0	0,0	66,0
Karantina Etmeni Olmayan Zararlı	0,0	132,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	132,5
TOPLAM	364,5	160,7	506,6	28,2	2898,6	66,0	3769,6	255,0

*Ürünü geldiği ülkeye geri gönderme.

** Zararlı organizmaları imha etmek amacıyla, belirli sıcaklıktaki kapalı bir ortama, gaz halinde etki eden bir fumigantı belirli miktarda verme ve belirli bir süre ortamda tutma işlemi.

Uygunsuzluk bildirimine sebep olan zararlıların başında *Monochamus spp.* gelmektedir. 2015-2017 yılları arasında zararlı tespiti nedeni ile gerçekleştirilen 129 uygunsuzluk bildiriminin 120 tanesinin nedeni *Monochamus spp.*' dir. *Monochamus spp.*' nin neden olduğu 120 adet uygunsuzluk bildirimini mahrece iade işlemi ile sonuçlandırılmıştır. *Monochamus spp.* türleri hem Bitki Karantinası Yönetmeliği Ek-1/A listesinde yer almakta hem de *Monochamus spp.* ile ilgili olarak Bitki Karantinası Yönetmeliği Ek-4 Listesinde, ürün üzerinde *Monochamus spp.* larvalarının neden olduğu 3 mm' den büyük deliklerin bulunmaması şartı aranmaktadır. *Monochamus spp.* *Bursaphelenchus xylophilus* (Çam Odun Nematodu) isimli zararlı için vektör olması nedeniyle üzerinde önemle durulması gereken bir zararlıdır. Mahrece iade işlemine neden olan diğer zararlı ise *Sirex noctilio*' dur ve yalnızca 1 adet bildirimine neden olmuştur. *Sirex noctilio* Bitki Karantinası Yönetmeliği Ek-1/A listesinde bulunmaktadır. *Arhopalus spp.*, *Tomicus piniperda*, *Aconthocinus aedilis* ve karantina etmeni olmayan diğer zararlılarla bulaşık 254,987 m³ orman ürününün, uygulanan fumigasyon önleminin ardından gerekli kontrolleri yapılarak yurda girişi sağlanmıştır (Şekil 4)

Şekil 4. a) *Tomicus piniperda* b) *Arhopalus* spp. c) *Aconthocinus aedilis* d) *Sirex noctilio* e) *Monochamus* spp.

İthalat kaydı ile başvurusu yapılan orman ürünlerinin miktar bazında; 2015 yılında %0,27' si, 2016 yılında %0,55' i, 2017 yılında ise %2,40'ı mahrecine iade edilmiştir. İthalat kaydı ile başvurusu yapılan orman ürünlerinin miktar bazında; %0,073' ü fümigasyon işlemine tabi tutulmuştur.

4. Sonuç ve Öneriler

Ülkemiz ormancılığı ve bu ormanların sağlığı açısından ülkemize girmesi ve yayılma potansiyeli olan önemli istilacı zararlı gruplarına karşı dikkatli olunmalı ve gereken önem verilmelidir. Bu hususta ilgili bakanlık önemli türlerle karşı tek başına yönetmelikler de çıkarmıştır (*Resmi Gazete:17.06.2014/ 29033 Ani meşe ölümü ve çam çırıl kanser hastalığı ile turunçgil uzun antenli böceği ve kestane gal arısı mücadelesi hakkında yönetmelik*). Bu durum sözü edilen zararlıların yayılması ve zararları açısından ne denli bir önem sahip olduklarını göstermektedir.

Orman ürünlerinin ithalat sevkiyatlarında, özellikle de yüksek riske sahip olanlar (örn. Fidan stokları, tohumlar, işlem görmemiş kabuklu tomruklar vb.) ihracat yapılan ülkeden mutlaka bitki sağlığı sertifikası istenmelidir. Hatta ithalatçı ülkeler, bitki zararlılarının girişini ve tesis edilmesini önlemek için farklı sertifikasyon ve uygun karantina prosedürleri geliştirmelidir. Bu nedenlerle, daha iyi risk yönetimi ve bitki sağlığı denetimlerinin iyileştirilmesi ormanlarımız ve dış ticaretimizin geçerliliğini koruması açısından gereklidir. IPPC standartları ile bilinen zararlıların yanı sıra bilinmeyenlerden gelebilecek riskleri de azaltmaya çalışılmalıdır. Son yıllarda bazı istilacı türlerin (*Anoplophora chinensis*, *Cydalima perspectalis* vb.) uluslararası ticarete konu olan bitki, bitkisel ürün ve diğer maddelerin ithali ile ülkemize bulaştığı bir gerçektir. Bir zararlının, bir alana bulaşması ve yerleşmesinden sonra yapılacak mücadelenin maddi yönü ve mücadelede başarılı olma ihtimali, zararlının bulaşmasını önlemek için alınacak önlemlerin maliyetleri ile karşılaştırıldığında, zararlıların bulaşmasının engellenmesinin önemi açık bir şekilde görülmektedir.

Ancak yeni zararlıların ülkemize bulaşmasını engelleyebilmek için, bitki, bitkisel ürün ve diğer maddelerin girişine yetkili gümrük müdürlükleri belirlenirken, seçilecek gümrük müdürlüklerinin bitki, bitkisel ürün ve diğer maddelerin kontrolü için asgari kontrol şartlarını sağlayacak kontrol alanlarına sahip olunması göz önünde bulundurulmalı, kontrollerde görev alacak inspektörler tespit edilirken, eğitim ve liyakata azami özen gösterilmeli, inspektörlerin özlük hakları ile ilgili düzenlemeler yapılmalı, mevzuat hazırlanırken ülkelerin ürün bazlı risk durumları göz önünde bulundurulmalıdır. Ülkemizde orman ürünü ithalatında yetkili 48 gümrük müdürlüğü bulunmaktadır ancak orman ürünleri ithalatında karantina kontrolleri konulu çalışma sayısı çok azdır. Benzeri çalışmalar artırılarak ülkemiz orman ürünleri ithalatı karantina durumu daha net bir şekilde ortaya konulmalıdır.

Kaynaklar

1. **Anonim (2012).** Bitki Karantinası Yönetmeliği, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara
2. **Anonim (2011).** Bitki Karantinası İnspektör Yönetmeliği, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara
3. **Anonim (2013).** Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kontrolüne Tabi Belirli Ürünlerin Girişine Yetkili

Gümrük İdareleri İle Resmi Kontrollerini Yapmaya Yetkili İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerinin Belirlenmesine Dair Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara

4. **Devorshak, C. (2012).** History of Plant Quarantine and the Use of Risk Analysis, 20.
5. **Ebbels, D. L. (2003).** Principles of Plant Health and Quarantine. CAB International, Wallingford.
6. **Fulling, E. H. (1942).** Plant Life and Law of Man III, Barbeery Eradication, Journal of the New York Botanical Garden 43, New York
7. **Fulling, E. H. (1943).** Plant Life and Law of Man IV, Barbeery Currant and Gooseberry and Cedar Control, Botanical Review 9, New York
8. **Mathys, G. & Baker, E.A. (1980)** An appraisal of the effectiveness of quarantines. Annual Review of Phytopathology 18, 85–101.